

УДК: 347.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.43>

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ У ДОГОВОРАХ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

Панченко С.В.,*доктор філософії з права,**керуючий партнер**Адвокатського бюро «Панченко та партнери»,**викладач кафедри морського та господарського права**Національного університету кораблебудування**імені адмірала Макарова*

ORCID: 0000-0001-8257-0661

Панченко С.В. Особливості здійснення цивільних прав учасників у договорах купівлі-продажу.

Статтю присвячено визначенню основних особливостей здійснення цивільних прав учасників у договорах купівлі-продажу. Центральними у договірних зобов'язаннях з купівлі-продажу є суб'єктивні цивільні права з передання майна у власність, головною ознакою яких є перехід права власності від однієї особи (продавця) до іншої (покупця). Вказано, що здійснення права власності та здійснення цивільних прав у договірних зобов'язаннях тісно переплітаються, однак не є тотожними.

Принципами здійснення прав учасниками у договірних зобов'язаннях купівлі-продажу є принципи верховенства права, законності, вільного волевиявлення, принцип свободи, принцип рівності умов здійснення права власності, свободи підприємницької діяльності, принцип непорушності права власності.

У договірних зобов'язаннях купівлі-продажу виділено суб'єктивні права двох видів, а саме права, які є результатом укладення такого договору – наприклад, право власності, та цивільні права, які учасники здійснюють у при динаміці договірному зобов'язанні купівлі-продажу. Від характеру суб'єктивного права також залежить і той факт, чи буде це право здійснюватися однією певною дією, або ж буде передбачати здійснення повторних дій.

Вказано, що здійснити права у договорі купівлі-продажу можна лише шляхом вчинення активних дій, адже утримання від їх вчинення у такому договорі є неможливим. Такі активні дії у договорі купівлі-продажу полягають у одночасному відчуженні права власності у продавця та виникнення права власності у покупця.

Доведено, що момент здійснення права власності залежить від моменту здійснення прав за договором купівлі-продажу, а саме залежно від моменту укладення договору (реальний чи

консенсуальний), від форми договору – усна, проста письмова або електронна, нотаріально-го посвідчення договору, а також залежно від державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

Проаналізовано, що межі здійснення цивільних прав у договірному зобов'язанні купівлі-продажу слід розглядати у його динаміці (укладення, виконання та припинення). У договорі купівлі-продажу учасники можуть захистити своє право шляхом самозахисту через застосування відповідних заходів оперативного впливу.

Ключові слова: договір купівлі-продажу, право власності, принципи здійснення цивільних прав, межі здійснення цивільних прав, динаміка договірному зобов'язання, самозахист, заходи оперативного впливу.

Panchenko S. V. Features of civil rights execution of participants in sale and purchase agreements.

The article is devoted to the defining the main features of the exercise of the civil rights of the participants in sales contracts. Central to the contractual obligations of purchase and sale are subjective civil rights to transfer property into ownership, the main feature of which is the transfer of ownership from one person (seller) to another (buyer). It is indicated that the exercise of ownership rights and the exercise of civil rights in contractual obligations are closely intertwined, however, are not identical.

The principles of the exercise of rights by participants in contractual obligations of purchase and sale are the principles of the rule of law, legality, free expression of will, the principle of freedom, the principle of equality of conditions for the exercise of property rights, freedom of entrepreneurial activity, and the principle of inviolability of property rights.

Two types of subjective rights are distinguished in the contractual purchase and sale obligations,

namely, the rights that result from the conclusion of such a contract - for example, the right of ownership, and civil rights that the participants execute in the dynamics of the contractual purchase and sale obligation. The nature of the subjective right also depends on the fact whether this right will be exercised by one specific action, or will involve the implementation of repeated actions.

It is indicated that the rights in the sales contract can be executed only by taking active actions, because it is impossible to refrain from doing them in such a contract. Such active actions in the contract of sale consist in the simultaneous alienation of the right of ownership from the seller and the emergence of the right of ownership from the buyer.

It has been proven that the moment of realization of the right of ownership depends on the moment of realization of the rights under the contract of sale, namely depending on the moment of conclusion of the contract (real or consensual), on the form of the contract - oral, simple written or electronic, notarization of the contract, as well as depending on state registration of ownership of real estate.

It has been analysed that the limits of the exercise of civil rights in the contractual obligation of purchase and sale should be considered in its dynamics (conclusion, execution and termination). In the contract of sale, the participants can protect their right through self-defense through the use of appropriate measures of operational influence.

Key words: sale and purchase agreement, property rights, principles of execution of civil rights, limits of execution of civil rights, dynamics of contractual obligation, self-defense, measures of operational influence.

Постановка проблеми. Договір купівлі-продажу посідає визначальне місце у системі договірних зобов'язань із передання майна у власність. Дослідження такого договору з різних ракурсів ставало предметом наукових досліджень настільки часто, що важко знайти недосліджену сферу у даному розрізі. Однак акценту саме на здійсненні прав у таких договірних зобов'язаннях досі не було зроблено. Наявність великих фундаментальних праць про договірне право, різновиди договірних зобов'язань, та окремо – договірних зобов'язань про передання майна у власність, не робить дану тему закритою, а усі проблеми вирішеними, а навпаки – потребує більш акцентованого підходу до вивчення вузьких на перший погляд тем. На нашу думку, здійснення цивільних прав у договорах купівлі-продажу є такою.

Мета дослідження полягає у дослідженні особливостей здійснення цивільних прав учасників у договорах купівлі-продажу.

Стан опрацювання проблематики. Базовим дослідженням у даній темі є дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук О.С. Яворської на тему «Договірні зобов'язання про передання майна у власність: цивільно-правові аспекти» (2011). Ґрунтовним дослідженням у сфері здійснення цивільних прав є монографія О.О. Кота «Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики» (2017). Дотичною до теми здійснення цивільних прав учасників у договірних правовідносинах є дисертація Т.В. Боднар «Теоретичні проблеми виконання договірних зобов'язань (цивільно-правовий аспект)» (2005).

Що стосується способів захисту прав у договорі купівлі-продажу, то слід вказати дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук С.В. Заверухи на тему «Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу» (2015), в якій дослідженні такі проблемні питання як застосування майнової неустойки, стягненням штрафу і пені, пені та процентів за користування чужими грошовими коштами, обчисленням розміру збитків при порушенні договору купівлі-продажу тощо. У монографічній дисертаційній праці Р.В. Гринько на тему «Заходи оперативного впливу у зобов'язальних правовідносинах» (2015) досліджено самозахист цивільних прав та інтересів, який застосовується в усіх випадках застосування самостійно особою засобів протидії від порушень і протиправних порушень, які класифіковані на договірні та недоговірні, де проявом договірних способів самозахисту є застосування заходів оперативного впливу. Актуальним у питанні самозахисту є дисертаційне дослідження Ю.В. Мартинюка «Захист суб'єктивних цивільних прав у договірних зобов'язаннях» (2023).

У даній сфері дослідження не слід применшувати вказані наукові здобутки, які є фундаментальними та цілісними. Втім наука завжди перебуває у своєму розвитку, зокрема, у такому важливому аспекті як здійснення цивільних прав, а особливо – у договорах купівлі-продажу, дослідження якого буде завжди актуальним.

Виклад основного матеріалу. Суб'єктивне право завжди належить уповноваженій особі, яка має певний матеріальний, духовний, сімейний та інший інтерес, а у можливості задоволення цього інтересу і полягає соціальна цінність суб'єктивного права [1, с. 344]. Саме наявність інтересу мотивує особу вчиняти певні дії для їх задоволення. У зобов'язаннях з передання майна у власність одна сторона (кредитор) має інтерес задовольнити свої потреби через відчуження приватної власності, а інша сторона (боржник) задовольняє свій майновий інтерес шляхом набуття права власності. Суб'єктивне цивільне право можна охарактеризувати через такі оз-

наки як гарантована законом свобода, конкретність (це право конкретного суб'єкта), завжди є правом на якусь цінність – матеріальну або духовну [2, с. 233-234]. Суб'єктивні права при здійсненні договірних зобов'язань можна класифікувати на такі групи: 1) суб'єктивні цивільні права з передання майна у власність (наприклад, у договорах купівлі-продажу, дарування, довічного утримання особа має право передати майно у власність іншій стороні); 2) суб'єктивні цивільні права з передання майна у користування (наприклад, наймодавець має право передати майно у володіння та користування за плату на певний строк за договором найму); 3) суб'єктивні цивільні права щодо виконання робіт та надання послуг (наприклад, замовник має право дати завдання підряднику виконати певний вид роботи за договором підряду).

Правом власності цивільне законодавство України визначає право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб (ч. 1 ст. 316 ЦК України) [3]. Цікавим є той факт, що здійснення права власності за ст. 319 ЦК України та здійснення цивільних прав у договірних зобов'язаннях тісно переплітаються. Р.О. Стефанчук здійснення суб'єктивного цивільного права розуміє як усі можливі види поведінки носія відповідного суб'єктивного цивільного права, що спрямовані як на реалізацію окремих повноважень, що складають зміст цього права, так і здійснення даного права у цілому, що може відбуватись у визначеній законодавством формі [4, с. 114]. Так, здійснення права власності передбачає відповідний перелік правил такого здійснення у кожній частині однойменної статті 319 ЦК України. Змістом права власності як суб'єктивного права є відповідні правомочності – володіння, користування, розпорядження власником своїм майном 1) на власний розсуд, 2) з правом вчиняти будь-які дії, які не суперечать закону, 3) відповідно до моральних засад суспільства (ч.ч. 1, 2 ст. 319 ЦК України) [3].

Загальний аналіз статті 319 ЦК України, яка встановлює правила здійснення права власності, показує, що їх можна вважати принципами здійснення цивільних суб'єктивних прав. Вище цитована стаття 316 ЦК України про визначення права власності вже містить у собі один з ключових принципів не лише зобов'язальних правовідносин, а й взагалі – цивільних, яким є принцип вільного волевиявлення та принцип верховенства права та законності (мається на увазі, що право власності здійснюється «відповідно до закону за своєю волею»). Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав (ч. 3 ст. 319 ЦК України), що можна назвати принципом рівності здійснення права власності. Власник не може використовувати

право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі (ч. 5 ст. 319 ЦК України), що є аналогом меж здійснення цивільних прав. Слід також додати, що право власності забезпечується принципом невтручання держави у здійснення власником права власності (ч. 6 ст. 319 ЦК України), принципом непорушності права власності (ч. 1 ст. 321 ЦК України), принципом свободи підприємницької діяльності (ч. 1 ст. 320 ЦК України) тощо. Загалом, зобов'язання із договору купівлі-продажу мають виконуватися за принципом реального виконання, який принцип традиційно конкретизується у поняття «договірна дисципліна», дотримання якої означає необхідність точного і своєчасного виконання сторонами договору всіх своїх обов'язків відповідно до умов їх домовленості і вимог законодавства [5, с. 324].

Дане дослідження базується на такій підставі набуття права власності як договір. Адже не дарма законодавець встановлює, що одним із способів набуття права власності є правочини (ч. 1 ст. 328 ЦК України) [3]. Взагалі, правочини, які спрямовані на перенесення права власності з однієї особи на іншу, є тією правовою формою, яка опосередковує процес обігу [6, с. 83]. Такими правочинами є договори купівлі-продажу, якими є роздрібна купівля-продаж, поставка, контракція сільськогосподарської продукції, постачання енергетичними ресурсами та іншими ресурсами через приєднану мережу, договори міни, дарування, ренти, довічного утримання. Не дарма О.С. Яворська пише, що купівля-продаж, міна, дарування, контракція сільськогосподарської продукції, поставка спрямовані на встановлення абсолютного права власності у набувача [6, с. 70-71]. С.В. Заверуха влучно зазначає, що договір купівлі-продажу належить до традиційних інститутів цивільного права і є найбільш поширеним договором у цивільному обороті, адже не випадково положення, що визначають відносини, пов'язані з купівлю-продажем, відкривають розділ III ЦК України, який присвячений окремим видам зобов'язань [7, с. 13]. Дійсно, у зобов'язанні, що виникає з договору купівлі-продажу, сторони пов'язані великою кількістю взаємних прав та обов'язків, тому на виконання своїх обов'язків за договором купівлі-продажу, як і за багатьма іншими договорами, сторони мають здійснити низку дій, які поглинаються єдиним поняттям зобов'язання (Н.Ю. Голубєва) [8, с. 23].

Цивільне законодавство красномовно визначає договір купівлі-продажу через дію як підставу виконання такого договірного зобов'язання – одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або

зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму (ч. 1 ст. 655 ЦК України) [3]. Це означає, що здійснити права за договором купівлі-продажу через утримання від дій є неможливим. Вчинення активних дій у договорі купівлі-продажу означає відчуження права власності у продавця (втрата правового зв'язку з майном) та одночасне виникнення права власності у іншої особи – покупця.

Від характеру суб'єктивного права залежить і той факт, чи буде це право здійснюватися однією певною дією, або ж буде передбачати здійснення повторних дій. У договорах купівлі-продажу за загальним правилом передача майна здійснюється одноразовою дією, наприклад, на відміну від договору ренти, за яким одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов'язується *періодично* виплачувати одержувачеві ренти у формі певної грошової суми або в іншій формі (ч. 1 ст. 731 ЦК України) [3].

Здійснення права власності у договорі купівлі-продажу залежить від моменту укладення договору – реальний такий договір чи консенсуальний. За загальним правилом право власності у набувача майна за договором виникає з моменту передання майна, якщо інше не встановлено договором або законом (ч. 1 ст. 334 ЦК України) [3]. Прикладом реального договору купівлі-продажу є такий різновид роздрібної купівлі-продажу як продаж товарів з використанням автоматів, який є укладеним з моменту вчинення покупцем дій, необхідних для одержання товару (ч. 2 ст. 703 ЦК України) [3]. За консенсуальним договором передання майна здійснюється на стадії виконання договору, адже набуття права власності у набувача є результатом виконання договірних обов'язків з передання майна у власність контрагентом за договором, тоді як за реальним договором передання майна вчиняється на стадії укладення договору [6, с. 102]. Вказане зумовлене динамікою договірних зобов'язань, про що буде йти мова далі.

Слід також навести приклад, що покупець стає власником товару, переданого йому за договором найму-продажу, з моменту оплати товару, якщо інше не встановлено договором (ч. 2 ст. 705 ЦК України) [3]. Вказане означає, що момент виникнення права власності за договором купівлі-продажу може виникати не лише з моменту досягнення згоди щодо усіх істотних умов договору або передачі майна, а й з моменту його оплати (це залежить від різновиду договору купівлі-продажу).

Нотаріальному посвідченню підлягають договори купівлі-продажу земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна

(ст. 657 ЦК України) [3]. Логічно, що нотаріально посвідчені договори завжди є консенсуальними [6, с. 72]. За ч. 3 ст. 334 ЦК України право власності на майно за договором, який підлягає нотаріальному посвідченню, виникає у набувача з моменту такого посвідчення або з моменту набрання законної сили рішенням суду про визнання договору, не посвідченого нотаріально, дійсним [3]. У той же час, права на нерухоме майно, які підлягають державній реєстрації, виникають з дня такої реєстрації відповідно до закону (ч. 4 ст. 334 ЦК України) [3]. Таким чином, логічним виникає питання – право власності на нерухоме майно виникає у момент нотаріального посвідчення договору чи державної реєстрації права на таке майно? Все таки слід погодитись з думкою С.В. Заверухи, який пише, що право власності на майно, передане у межах нотаріально посвідченого договору (земельної ділянки, єдиного майнового комплексу, житлового будинку (квартири) або іншого нерухомого майна), у покупця виникає не з моменту нотаріального посвідчення, а з дня державної реєстрації прав покупця на нерухоме майно згідно з ч. 4 ст. 334 ЦК України [7, с. 14]. Тому у даному випадку можливість здійснювати своє право власності за договором купівлі-продажу припиняється з моменту укладення договору – у продавця (оскільки з цього моменту він не може вільно здійснювати це право), а у покупця – з моменту державної реєстрації права на таке нерухоме майно. Зрозуміло, що між нотаріальним посвідченням та державною реєстрацією права можуть бути часові проміжки (наприклад, покупець зажадав скористатися адміністративною послугою, а не додатковою послугою нотаріуса щодо державної реєстрації), що означає певний перехідний статус права власності у такий період.

Зрозуміло, що й укладення попереднього договору-купівлі продажу не зумовить здійснення цивільних прав у такому договірному зобов'язанні. Це чітко прояснює судова практика, яка вказує, що попередній договір купівлі-продажу не може вважатися самостійною підставою для переходу права власності, адже за попереднім договором виникає лише двостороннє зобов'язання сторін укласти основний договір у майбутньому, позаяк, укладенням попереднього договору лише обумовлюються наступні дії його сторін, а не відбувається фактичне вибуття із власності продавця предмету продажу, а покупець не набуває право власності на це майно з укладенням попереднього договору (Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22 травня 2019 року у справі № 344/8030/16-ц) [9]. У такому випадку учасники будуть здійснювати права лише щодо укладення основного до-

говору купівлі-продажу, а не здійснювати права вже в існуючому договорі.

Слід наголосити, що цивільні права у договірних зобов'язаннях купівлі-продажу є двох видів 1) права, які є результатом укладення такого договору – наприклад, право власності, та 2) цивільні права, які учасники здійснюють у при динаміці договірному зобов'язання купівлі-продажу. Очевидно, що право власності є статичним і приходить «у рух» вже на етапі виконання договірному зобов'язання, у той час як інші цивільні права у договірних зобов'язаннях купівлі-продажу здійснюються протягом усього процесу його динамічного розвитку.

Усе вказане вище зумовлене динамікою договірному зобов'язання, адже не дарма Є.О. Харитонов визначає цивільно-правове зобов'язання як цивільне правовідношення, учасники якого мають права та/або обов'язки, спрямовані на опосередкування динаміки цивільних відносин: передачу майна, виконання роботи, надання послуг, сплату грошей тощо [10, с. 394]. В.В. Луць пише, що договір впливає на динаміку цивільних правовідносин, а саме породжує, змінює або припиняє їх [11, с. 15]. Що стосується договорів про відчуження майна, то О.С. Яворська вказує, що договір як підстава набуття права власності полягає у багатофункціональному характері механізму забезпечення динаміки абсолютного правовідношення, як правило за волею сторін, що призводить у договорах про відчуження майна до припинення права власності у відчужувача і виникнення права власності у набувача та забезпечує трансформацію абсолютного правовідношення у зобов'язальне з наступним виникненням нового абсолютного правовідношення [6, с. 8].

У зв'язку із вказаним слід вказати, що межі здійснення цивільних прав у договорі купівлі-продажу можна розглядати залежно від динаміки такого зобов'язання: 1) межі здійснення цивільних прав при укладенні договору купівлі-продажу, які можна прослідкувати у ч. 2 ст. 822 ЦК України, за якою «у разі продажу житла, яке було предметом договору найму, наймач має переважне перед іншими особами право на його придбання» [3]; 2) межі здійснення цивільних прав при виконанні договору купівлі-продажу – ч. 2 ст. 702 ЦК України «договір купівлі-продажу товару за зразком є виконаним з моменту доставки товару у місце, встановлене договором, а якщо місце передання товару не встановлене договором, – з моменту доставки товару за місцем проживання фізичної особи-покупця або місцезнаходженням юридичної особи-покупця, якщо інше не встановлено договором або законом» [3]; 3) межі здійснення цивільних прав при зміні договору купівлі-продажу – якщо покупець прийняв більшу кількість

товару, ніж це встановлено договором купівлі-продажу, він зобов'язаний оплатити додатково прийнятий товар за ціною, встановленою для товару, прийнятого відповідно до договору, якщо інша ціна не встановлена за домовленістю сторін (ч. 3 ст. 670 ЦК України) [3]; 4) межі здійснення цивільних прав при припиненні договору купівлі-продажу – ч. 2 ст. 701 ЦК України «якщо покупець не з'явився або не вчинив інших необхідних дій для прийняття товару у встановлений строк, вважається, що покупець відмовився від договору, якщо інше не встановлено договором» [3].

Видається можливим також виділити *строкові межі здійснення цивільних прав у договорі купівлі-продажу*, прикладом чого може слугувати ч. 4 ст. 706 ЦК України, де «покупець має право повністю оплатити товар у будь-який час у межах встановленого договором періоду розстрочення його оплати» [3].

Оскільки договір купівлі-продажу належить до двосторонніх договорів, то як продавець, так і покупець, які виступають у ролі кредитора, наділяються не лише правом вимоги, а й повноваженням на захист. Невиконання сторонами покладених на них обов'язків законом і договором спричиняє настання негативних майнових наслідків для винного контрагента у вигляді застосування заходів цивільно-правової відповідальності [7, с. 26]. Слід звернути увагу, що захист цивільних прав у договорах купівлі-продажу містить у собі найбільш чіткі способи самозахисту, які можуть обиратися самою особою чи встановлюватися договором або актами цивільного законодавства (абз. 2 ч. 2 ст. 19 ЦК України) [3]. Одним із різновидів способів самозахисту при порушенні договірному зобов'язання є заходи оперативного впливу, які Р.В. Гринько характеризує як можливість їх реалізації відповідно до закону та договору у разі порушення суб'єктивного права або реальної загрози такого порушення без звернення до суду в односторонньому порядку [12, с. 161].

Можна навести такі заходи оперативного впливу при порушенні договору купівлі-продажу: а) право покупця вимагати передання кількості товару, якої не вистачає, або відмовитися від переданого товару та його оплати, а якщо він оплачений, – вимагати повернення сплаченої за нього грошової суми (ч. 1 ст. 670 ЦК України); б) право покупця у разі порушення вимог щодо асортименту товару: 1) прийняти частину товару, що відповідає умовам договору, і відмовитися від решти товару; 2) відмовитися від усього товару; 3) вимагати заміни частини товару, що не відповідає асортименту, товаром в асортименті, який встановлено договором; 4) прийняти весь товар (ч. 2 ст. 672 ЦК України); в) право покупця у разі передачі йому то-

вару неналежної якості вимагати від продавця за своїм вибором: 1) пропорційного зменшення ціни; 2) безоплатного усунення недоліків товару в розумний строк; 3) відшкодування витрат на усунення недоліків товару (ч. 1 ст. 678 ЦК України) тощо. Даний перелік можна доповнити ще такими статтями як ст.ст. 680, 681-1, 684, ч. 4 ст. 690 ЦК України, якими також передбачені заходи оперативного впливу при порушенні договору купівлі-продажу. Таким чином, здійснення права на самозахист цивільних прав у договорі купівлі-продажу є однією з форм аномального розвитку договірних зобов'язань, яка посідає надважливу роль у системі здійснення цивільних прав учасниками у договірних зобов'язаннях.

Отже, особливості здійснення цивільних прав учасників у договорі купівлі-продажу полягає у ексклюзивних суб'єктивних правах, які притаманні тільки цьому виду зобов'язання, принципам, межах та способах захисту.

Висновки. Підсумовуючи усе вище вказане, видається можливим вказати такі особливості здійснення цивільних прав учасників у договорі купівлі-продажу: 1) до змісту договірних зобов'язань купівлі-продажу входять суб'єктивні цивільні права та відповідні обов'язки щодо передавання майна у власність, головною ознакою яких є перехід права власності від однієї особи (продавця) до іншої (покупця); 2) визначальним суб'єктивним правом у таких зобов'язаннях є право власності, яке включає в себе такі правомочності як володіння, користування та розпорядження; 3) центральною правомочністю у договорі купівлі-продажу є розпорядження власністю шляхом її відчуження; 4) у договорі купівлі-продажу необхідно розрізняти право власності та права, які учасники здійснюють у зв'язку із динамікою договірних зобов'язань; 5) принципи здійснення права власності тісно переплітаються з принципами здійснення прав учасниками у договірних зобов'язаннях, адже у переважній більшості випадків є ідентичними, як от: принцип верховенства права, законності та вільного волевиявлення (ч. 1 ст. 316 ЦК України), принцип свободи дій, які не суперечать закону (який можна розглядати як принцип-межу) (ч. 2 ст. 319 ЦК України), принцип здійснення права власності відповідно до моральних засад суспільства (абз. 2 с. 2 ст. 319 ЦК України), принцип рівності умов здійснення права власності (ч. 3 ст. 319 ЦК України), принцип невтручання держави у здійснення права власності доки таке здійснення не буде порушувати вимоги закону (ч.ч. 6, 7 ст. 319 ЦК України), принцип свободи підприємницької діяльності (ч. 1 ст. 320 ЦК України), принцип непорушності права власності (ч. 1 ст. 321 ЦК України) тощо; усі вказані принципи об'єднуються у принципи виконання

зобов'язань – належного та реального виконання; 6) договір купівлі-продажу є визначальним у системі договірних зобов'язань із передання майна у власність, адже є безпосередньою формою цивільного обороту; 7) здійснити права у договорі купівлі-продажу можна лише шляхом вчинення активних дій (передати майно, прийняти та оплатити його); 8) відчуження права власності на певний об'єкт є одноразовою дією (на відміну від права користування чужим майном у разі його найму (оренди), яке може бути здійснене безліч разів); 9) момент здійснення права власності (у продавця – розпорядження, у покупця – володіння) залежить від моменту здійснення прав за договором купівлі-продажу, а саме з моменту укладення договору (реальний чи консенсуальний), залежно від форми договору – усна, проста письмова або електронна, а також нотаріального посвідчення договору, а також державної реєстрації права власності на нерухоме майно; 10) для здійснення цивільних прав у договорі купівлі-продажу не притаманні іншим договірним зобов'язанням, які найкраще проявляються у динаміці такого зобов'язання; 11) межами здійснення цивільних прав у договірному зобов'язанні купівлі-продажу у його динаміці є межі здійснення цивільних прав при його укладенні, виконанні, зміні та припиненні; 12) у договорі купівлі-продажу чи не найкраще проявляється така форма захисту цивільних прав як самозахист шляхом застосування відповідних заходів оперативного впливу (право вимагати зменшення ціни, безоплатного усунення недоліків, заміни товару тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
2. Цивільне право України: підручник. У двох книгах. Книга 1 / За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 864 с.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
4. Стефанчук Р.О. Цивільна правоздатність та дієздатність як необхідні передумови здійснення особистих немайнових прав фізичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2006. № 3-4 (19–20). С. 114–123.
5. Гринько С.Д., Заверуха С.В. Особливості механізму виконання зобов'язання з договору купівлі-продажу. *Право і суспільство*. Вип. 1. 2024. Т. 2. С. 322–330.
6. Яворська О.С. Договірні зобов'язання про передавання майна у власність: цивіль-

- но-правові аспекти: дис... доктора юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2011. 454 с.
7. Заверуха С.В. Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2015. 217 с.
 8. Голубєва Н.Ю. До питання про складне за змістом зобов'язання. *Часопис цивілістики*. Вип. 16. 2014. С. 19–25.
 9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22 травня 2019 року у справі № 344/8030/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82264307>.
 10. Харитонов Є.О. Цивільне право України : підручник. Є.О. Харитонов, О.В. Старцев. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Істина, 2007. 816 с.
 11. Луць В.В. Контракти в підприємницькій діяльності: навч. пос. 2-е вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 576 с.
 12. Гринько Р.В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Вип 9-2. Т. 1. 2014. С. 159–162.